

Istid | 3

De Geer-morän

UPPDRAG / FAKTATEXT / NIVÅ 2

Istid | 3

De Geer-morän

De här långsmala öarna är vanliga i Kvarkens skärgård men inte i Höga Kusten.
Har du någon aning om hur de bildades? FOTO: Seppo Lammi

1.

Titta på bilden och fundera över de här frågorna. Ni kan fundera själva eller diskutera med varandra, men ni måste inte kunna svaren. Ni har ungefär 5 minuter på er.

- Har du sett sådana stenryggar eller långsmala öar någonstans? Var då?
- Hur tror du att stenarna har samlats i sådana här former?

2.

Läs texten om De Geer-moräner.

Använd er själva eller material ni hittar i naturen för att visa hur De Geer-moräner ser ut. Ni har ungefär 15 minuter på er.

3.

Presentera er morän för de andra och berätta om den.

I presentationen, svara på följande frågor:

- Hur kan vi känna igen De Geer-moräner i landskapet?
- Var och hur har de bildats?

Istid | 3

De Geer-morän

Har du varit i Kvarkens skärgård och sett alla de långsmala öarna i havet runt Svedjehamn? Eller hur marken på land böljar upp och ner så att det ser ut som att stora vågor stelnat där? De här långa, smala kullarna och öarna kallas för **De Geer-moräner**. De bildades under slutet av den senaste istiden, för mellan 10 000 (tio tusen) och 20 000 (tjugo tusen)

En **ISTID** är en period när det är så kallt att stora delar av jorden täcks av is. Isen smälter inte bort helt ens på sommaren.

De Geer-moränerna kan vi se som långsmala öar i vattnet, eller som långa kullar på land. I världsarvet finns de framför allt i Kvarkens skärgård. FOTO: Christoffer Björklund

år sedan.

De Geer-moränerna bildades när inlandsisen hade börjat smälta.

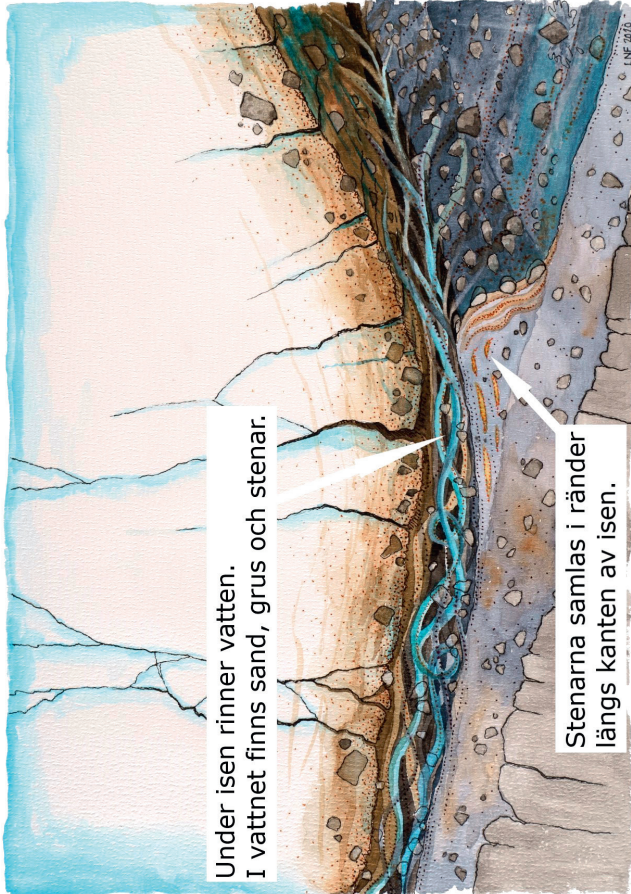
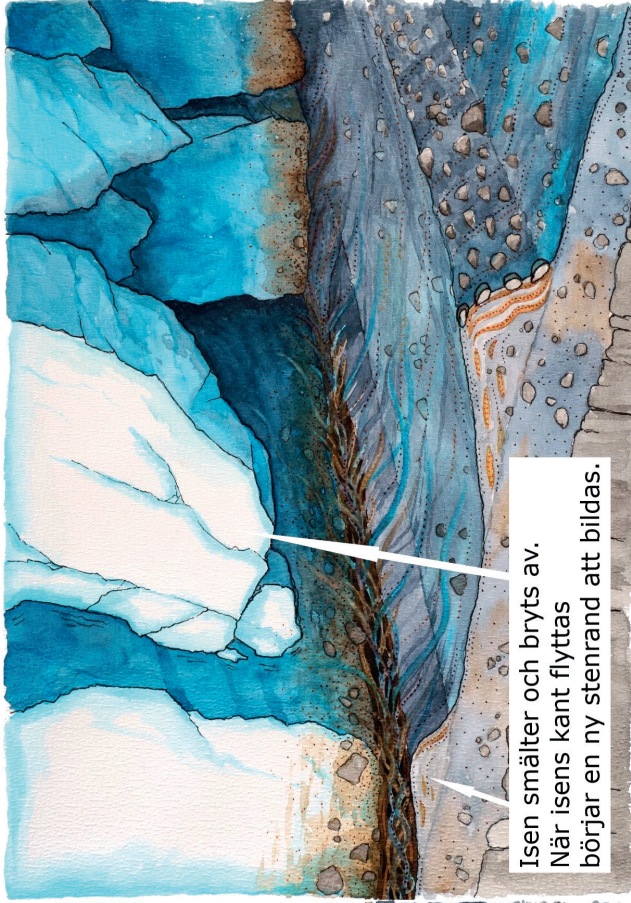
Inlandsisen var så tjock och tung att den nådde ända ner till havsbotten, flera hundra meter under vattnet. På isens undersida fanns det sprickor där det rann smältvatten. Smältvattnet pressade fram morän i sprickorna. Vid iskanten lättade isens tryck. Där flöt isen upp litegrann så att det blev ett mellanrum mellan isen och havsbotten. I det mellanrummet lade sig moränen som smältvattnet hade med sig. Medan isen smälte kom det mer och mer morän och efter ett tag hade den byggts upp till en lång, smal rygg under isen.

MORÄN
är en blandning
av lera, sand, grus,
stenar och block som
flyttats runt av
inlandsisen.

Medan inlandsisen smälte flyttades isens kant bit för bit och fler ryggar kunde byggas upp på nya ställen. Det är de här formerna som vi idag kallar för De Geer-moräner. De är oftast omkring 5 meter höga och kan vara flera hundra meter långa. De Geer-moräner har framför allt bildats i platta landskap. Därför finns det väldigt många i Kvarkens skärgård men bara några få i Höga Kusten.

På nästa sida kan ni se hur De Geer-moräner bildas.

Så här bildas De Geer-moräner. Smältvatten under isen för med sig morän som samlas i långa strängar. När isen smälter kan en ny stenrygg börja bildas en bit bort från den första.

ILLUSTRATION: Liselott Nyström Forsén